РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК «СЕЙМСЬКИЙ»

Старі сосни на боровій терасі
Автор фото: С. Панченко

Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» створений одним із перших в Україні – наприкінці 1995 року на площі 98,8 тис. га. Розташований у Конотопському районі (Кролевецька, Путивльська, Новослобідська, Попівська, Бочечківська, Слобідська та Буринська громади) Сумської області.

У ландшафтному відношенні територія РЛП «Сеймський» охоплює долини Сейму і Клевені, а також високі почленовані ярами та балками плато на правому березі. До складу РЛП у західній його частині увійшли невеликі ділянки вододілів Полтавської рівнини та Чернігівського Полісся. Долина Сейму давня, має щонайменше 4 тераси різного віку, найстаріші з яких розорані і на них розташовані села Камінь, Мутин, Любитове та ін. Переважно вздовж лівого берега Сейму тягнеться широка борова тераса, вкрита здебільшого сосновими лісами і низинними болотами. Заплава Сейму широка, особливо у західній частині та в місці злиття із Клевенню. Інші праві притоки Сейму – Локня і Ворголка – течуть у каньйоноподібних глибоких долинах що добре дренуються. Ліві притоки – Чаша, Гвинтівка, Єзуч, Куколка мають досить широкі заболочені долини, які у гирловій частині являють собою великі болотні масиви. Майже всі вони тепер осушені.

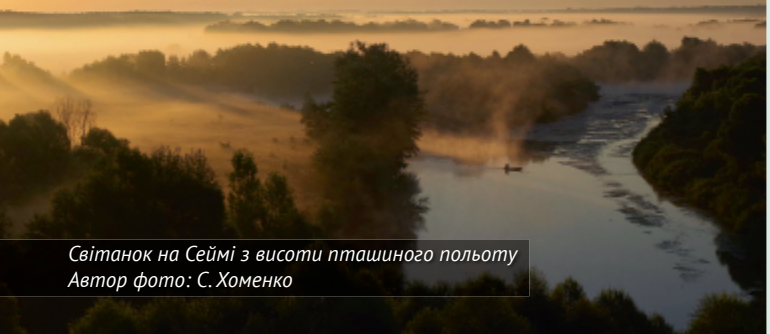

Світанок на Сеймі з висоти пташиного польоту
Автор фото: С. Хоменко

Рідколісся борової тераси
Автор фото: Є. Болгов

Весна у Спадщанському лісі
Автор фото: С. Панченко

Рослинний світ РЛП «Сеймський» багатий і різноманітний. Тут переважають ліси, значні площі займають заплавні луки, є болота, водна і прибережна рослинність, місцями збереглися остепнені луки і рослинність пісків. Широколистяні ліси з дуба, ясену, клена та липи природньо здавна зростали на плато правобережжя Сейму. У XX столітті тут були створені штучні насадження з робінії, ясену пенсільванського, а ще березові та соснові лісосмуги. Їх довелося поспіхом насаджувати, бо надмірне розорювання спричиняло ерозію ґрунтів. Природні ліси разюче відрізняються весною, коли в них масово квітують рясти, проліски, анемони, зірочки. Різноманітні широколистяні ліси в заплавах Сейму та його притоків. На підвищених ділянках тут зростають ясен з дубом та в'язами, у низинах – вільха, а безпосередньо біля Сейму та Клевені вербові та тополеві ліси. Вздовж лівого берега тягнеться піщана тераса з сосновими лісами на підвищеннях та вільховими і березовими у зниженнях – майже як на Поліссі. Тут знайдете типових «поліщуків» — чорницю, брусницю і навіть верес з одинарником!

Лучне різнотрав'я
Автор фото: С. Хоменко

РЛП «Сеймський» вирізняється різноманіттям лучної та болотної рослинності. Луки заплави Сейму здавна використовувалися як сіножаті і пасовища, і це не заважало зростати тут таким рідкісним рослинам, як дикий гладіолус – косарики тонкі та орхідея пальчатокорінник м'ясочервоний. Серед багатого різнотрав'я виділяються медоноси – гадючник звичайний, підмаренник справжній тощо. По схилах ярів та балок правобережжя Сейму трапляються остепнені луки із залізняком бульбистим, буквицею лікарською, холодком лікарським, чебрецем блошиним. Болота здебільшого осушені і тут домінують верби попелясті та болотне високотрав'я із гадючником в'язолистим, кропивою, а на низьких ділянках – зарості очерету та осок. На пісках борової тераси поширені низькотравні луки з мітлиці виноградникової та навіть білоуса стиснутого.

Заплавна лука
Автор фото: Є. Болгов

Проліска дволиста
Автор фото: С. Панченко

Крячок чорний
Автор фото: С. Хоменко

Тваринний світ охарактеризуємо на прикладі хребетних. Сейм і водойми його заплави заселяють різноманітні риби. Всім відомі верховодка, краснопірка, плітка, плоскирка, лящ, щука, йорж. Більш рідкісні в'язь, головень, судак, сом, йорж-носар, минь, стерлядь тощо. Земноводні представлені жабами ставковою і гостромордою, часничницею, ропухами зеленою та сірою. Доволі рідкісні тритони гребінчастий та звичайний, а деревна жабка квакша – справжній раритет. На території РЛП «Сеймський» зустрічаються всі види плазунів, властивих нашому краю. Відомі навіть черепаха болотяна, гадюка Нікольського та «червонокнижна» мідянка!

Жаба ставкова
Автор фото: М. Книш

Гадюка Нікольського
Автор фото: С. Панченко

Та найбільше тут птахів – майже 200 видів. Одні з них гніздяться, інші бувають тільки під час міграцій. Серед раритетних – лелека чорний, змієїд, підорлик малий, орел-карлик, журавель сірий, кулик-сорока, сова болотяна, сорокопуд сірий. Найбільшу славу РЛП «Сеймський» все ж приносять ссавці. В Україні лише по Сейму трапляється невелика водна тварина хохуля з комахоїдних. А в Конотопському лісгоспі утримується вільна популяція зубрів. Більш-менш стабільне поголів'я лося, козулі, зайця сірого, свині дикої, лисиці. Серед рідкісних – горностай, видра річкова, борсук, кажани, а найчисленніші дрібні звірки: різні мідиці, миші та полівки.

Зубр
Автор фото: С. Панченко

Чапля сіра на гнізді
Автор фото: С. Хоменко

Пісочник малий
Автор фото: С. Хоменко

Природно-заповідні території та зонування

До складу РЛП включені без ліквідації їх статусу та категорії наступні природно-заповідні території: зоологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Урочище Боромля», гідрологічний заказник місцевого значення «Присеймівський», ландшафтні заказники місцевого значення «Єзучський», «Бочечанський» та «Мутинський», геологічний заказник місцевого значення «Камінські піщаники», ботанічний заказник місцевого значення «Мариця», орнітологічний заказник місцевого значення «Озаричанський», загальнозоологічні заказники місцевого значення «Лужки», «Любитівський», «Попів грудок» та «Оленкин»,

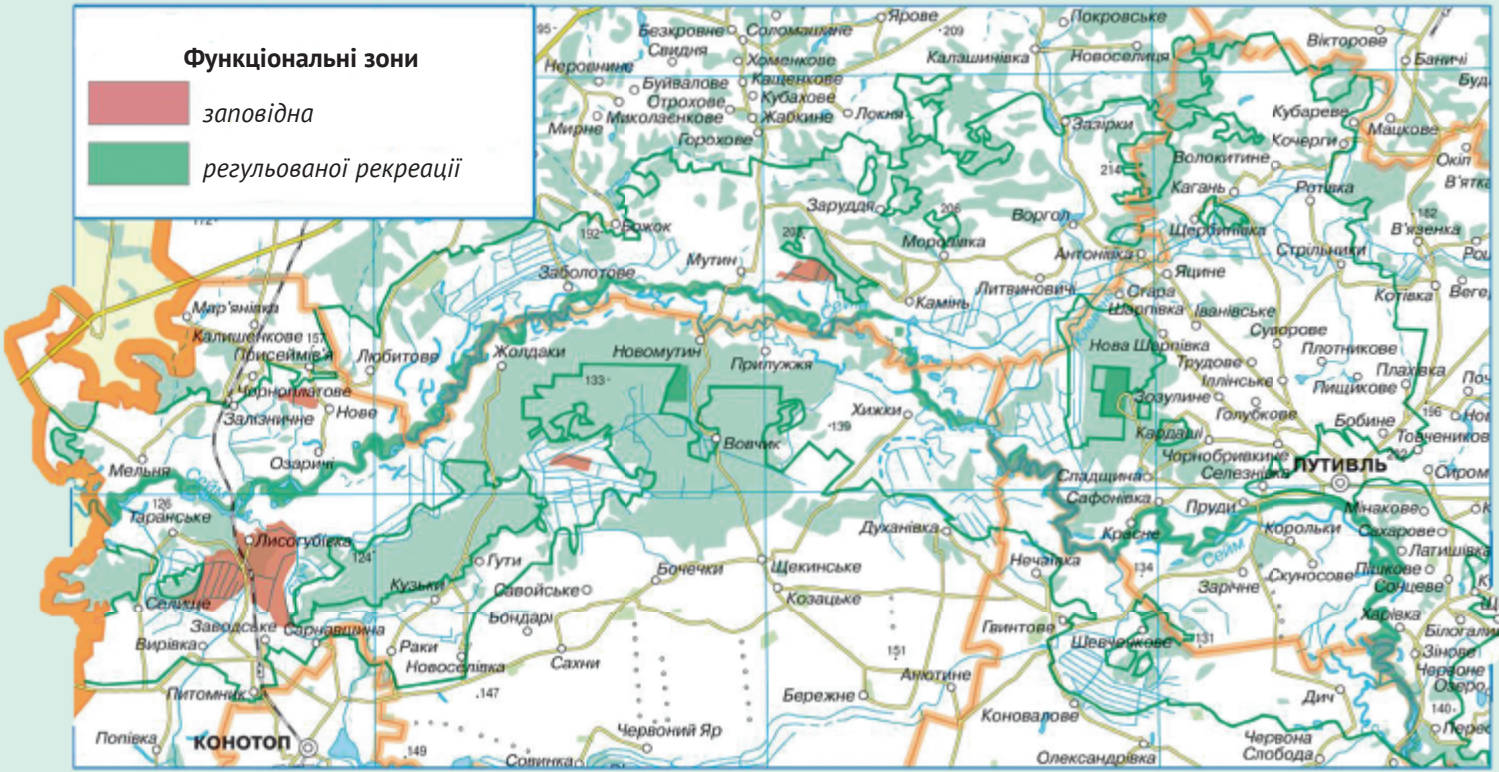

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Дуби», парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Волокитинський» та «Камінський», заповідне урочище «Драгомирівщина» та гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Спадщанське озеро».

До складу заповідної зони РЛП включені заказники «Єзучський» із прилеглими територіями, «Присеймівський», «Бочечанський», «Попів Грудок», а також пам'ятка природи «Урочище Боромля». Загальна площа заповідної зони становить лише 1687,58 га (1,7%).

Зона регульованої рекреації більша за площею – 3143,38 га (3,2%). До неї віднесено річку Сейм із прибережними захисними смугами по обох берегах, заказники «Озаричанський», «Оленкин», «Камінські піщаники», парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Камінський» та «Волокитинський», частина урочища «Спадщанський ліс» прилегла до музеїв партизанської слави, зброї та скульптур радянського періоду, а також заболочені ділянки на північ від села Вовчик.

«Урочище Боромля»
Автор фото: С. Хоменко

Заказник «Любитівський»
Автор фото: С. Панченко

Заказник «Озаричанський»
Автор фото: С. Хоменко

Брама Волокитинського парку
Автор фото: С. Панченко

Історико-культурна спадщина

Заселення сучасної території РЛП «Сеймський» активно почалося з доби неоліту. З тих часів збереглися стоянки культури ямково-гребінцевої кераміки та вперше описаної тут лисогубівської культури. Пізніше, у добу заліза, вздовж Сейму по межі Лісової та Лісостепової зон контактували скіфи і носії юхнівської археологічної культури. З початку нашої ери на землі вздовж Сейму приходять слов'яни і облаштовують городища на високих пагорбах правобережжя. Сейм та окремі його притоки були торгівельними шляхами і контроль над ними забезпечували фортеці, найбільшою з яких був Путивль. У часи розквіту Давньоруської держави ці землі були у складі Чернігово-Сіверщини. Після монголо-татарського панування Посейм'я було прикордонними землями Литовської держави і Московського царства.

Неолітична кераміка
Автор фото: С. Панченко

Розвиваються прикордонні міста Конотоп, Батурин та Глухів, де зосереджувалися торгівля і виробництво. За часів Гетьманщини кордон проходив по р. Клевень. Південно-східна частина сучасного РЛП входила до Слобожанщини. Промисловий розвиток у XIX столітті і будівництво залізниць сприяли піднесенню Конотопа як транспортного вузла. Період XIX – початку XX століть став часом масової вирубки лісів, але водночас закладання старовинних парків у Волокитиному, Ворголі, Камені, будівництва храмів. Найбільш видатні споруди до наших часів збереглися у селах Кочерги, Яцине, Вирівка, Гути. Природа зазнала суттєвого впливу людини – відбулося знеліснення і розорювання перелогів, а вже у XX столітті лісистість зростала за рахунок заліснення пісків, ярів і балок.

Склеп-каплиця поч. XX ст. в парку с. Воргол
Автор фото: О. Ланін

Хрест із місцевого пісковика
Автор фото: С. Панченко

Крутосхили правобережжя Сейму
Автор фото: Є. Болгов

Особливості організації

Адміністрація РЛП «Сеймський» розташована у м. Путивль. Створена вона була аж через два десятиліття після оголошення території заповідною і за цей час багато змінилося у природоохоронному та земельному законодавстві, у виробництві, адміністративно-територіальному устрої. Тому перед адміністрацією РЛП стоять великі виклики, зокрема налагодження співпраці із землевласниками та землекористувачами, дотримання заповідного режиму. Ключовим є той факт, що всі землі увійшли до складу РЛП без вилучення у землекористувачів. Тому особливу роль у розвитку РЛП «Сеймський» має відігравати громадськість, і цей буклет – частина волонтерського проекту «Друзі Сеймського ландшафтного парку». Шукайте нас у Facebook.

Повінь на Сеймі
Автор фото: С. Хоменко

Будиночки однієї з баз відпочинку
Автор фото: С. Панченко

З метою популяризації РЛП «Сеймський» ми організовуємо пішохідні та велосипедні краєзнавчі екскурсії, сприяємо проведенню біологічних шкіл для учнів та практик студентів. За участі наших активістів розроблені та запроваджені туристичні маршрути провідними агенціями. Різноманітні заходи з інтерпретації природи, навчальні ігри та наукові пікніки стали основною для проведення фестивалю біологічних колекцій у Конотопському краєзнавчому музеї. Тримаємо контакти із природно-заповідними установами, університетами та закладами культури, об'єднуємо людей навколо збереження природної та історико-культурної спадщини краю.

Школярі досліджують рослини
Автор фото: С. Панченко

Ранок у польовому таборі
Автор фото С. Панченко

Краєвиди правобережжя. Село Божок
Автор фото: С. Панченко

Туристичні атракції

Основний рекреаційний ресурс РЛП Сеймський – річка Сейм. Його береги – ідеальне місце для відпочинку з наметом чи на пляжі. Захоплююча риболовля, дим багаття, запах рибної юшки. Популярні сплави на байдарках, катання на плотах. У селах довкола річки багато будиночків, облаштованих як літні дачі. Здебільшого по лівому березі від с. Прилужжя до с. Таранське розташовані дитячі оздоровчі табори, садиби зеленого туризму, бази відпочинку. Туристичні маршрути включають пам'ятки архітектури Путивля, сіл Бочечки, Волокитине, Кочерги, Вирівка. Експонати про природу та історію краю зберігаються у краєзнавчих музеях Батурина, Бурині, Конотопа, Кролевця, Путивля. Спадщанський ліс з його музеями чи не найвідвідуваніше туристами місце РЛП «Сеймський».

Гідрологічна пам'ятка природи «Спадщанське озеро»
Автор фото: С. Панченко

Відпочивальники на Сеймі
Автор фото: М. Книш

Текст: С. Панченко, М. Книш, І. Болгова

Фото: С. Панченко, С. Хоменко, Є. Болгов, М. Книш, О. Ланін

Фото на обкладинці: стариця Сейму; автор фото — С. Панченко

Карта: Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник / [уклад.: Р.В. Бойченко, В.В. Вертель, О.Ю. Карлюкова та ін.]. – 2-е вид., випр. та допов. – К.: ТОВ «Українська Картографічна Група», 2019. – 96 с.

Комп'ютерна верстка: А. Ротт

Підготовлено за матеріалами «Друзів Сеймського ландшафтного парку»

Контакти:

https://www.facebook.com/rlp.seimskiy

Сейм біля с. Мельня
Автор фото: С. Панченко

facebook.com/rlp.seimskiy

uncg.org.ua

Панорама на долину Сейму біля с. Спаське
Автор фото: С. Панченко